

TÜRK HUKUKUNDA EŞİN KATILMA ALACAĞININ TEREKEDEN ÖDENMESİ SORUNU

Dr. Öğr. Üyesi Elif Beyza AKKANAT ÖZTÜRK*

Öz

Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi, özellikle sağ kalan eşin mirasçı da olması durumunda aile hukuku ve miras hukuku kurallarının karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejimiyle terekenin tasfiye süreçlerinin birbirine karışması, hukukî sorunları da beraberinde getirmektedir. Konuya dair Yargıtay kararlarındaki farklı çözümlerse uygulamada birtakım belirsizliklere yol açmaktadır. Bu çalışmada, sağ kalan eşin mirasçı ve katılma alacaklısı olduğu durumlarda tasfiye süreçlerinin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine odaklanılmıştır. Bu kapsamda katılma alacağının terekeden ödenmesine ilişkin yargı uygulaması, konuya öğretinin de yaklaşımı gözetilerek değerlendirilmiştir. Son olarak mevcut durum Alman ve Avusturya hukukundaki düzenlemelerle kıyaslama yapılarak Türk hukukundaki eksiklikler tespit edilmiş ve bu eksiklikler için çözüm önerileri sunulmaya gayret edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

• Katılma Alacağı • Sağ Kalan Eş • Mal Rejimi Tasfiyesi • Miras Ortaklığı • Terekenin Paylaşılması

* Dr. Öğr. Üyesi. İstanbul Üniversitesi, Özel Hukuk Bölümü, Karşılaştırmalı Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye ✉ Asst. Prof., Istanbul University, Faculty of Law, Department of Private Law, Comparative Law Department, İstanbul, Türkiye.

✉ eba@istanbul.edu.tr • ORCID 0000-0003-4856-9733.

✎ Atıf Şekli | Cite As: AKKANAT ÖZTÜRK, Elif Beyza: “Türk Hukukunda Eşin Katılma Alacağının Terekeden Ödenmesi Sorunu”, SÜHFD, C. 33, S. 2, 2025, s. 1013-1040.

✎ İntihal | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

PAYMENT OF THE SPOUSE'S PARTICIPATION CLAIM FROM THE ESTATE IN TURKISH LAW

Abstract

The dissolution of the matrimonial property regime following the termination of marriage, particularly when the surviving spouse is also an heir, leads to a direct confrontation between family law and inheritance law principles. Under the Turkish Civil Code, the intertwining of the participation regime for acquired property with the liquidation processes of the estate brings forth specific legal challenges. Moreover, the diverging approaches adopted in the Court of Cassation's rulings contribute to uncertainties in practice. This study focuses on how liquidation processes should be conducted when the surviving spouse holds the dual status of heir and participation creditor. In this context, judicial practices concerning the payment of the participation claim from the estate are examined, considering doctrinal perspectives as well. Finally, a comparative analysis of German and Austrian legal systems is conducted to identify deficiencies in Turkish law and to propose possible solutions.

Keywords

• Participation Claim • Surviving (Heir) Spouse • Dissolution Of The Matrimonial-Acquired Property Regime • Community Of Heirs • Participation Of The Estate

GİRİŞ

Evlilik birliğinin sona ermesi durumunda eşler arasındaki mal paylaşımı kural olarak Türk Medeni Kanunu uyarınca yasal mal rejimi kabul edilmiş, edinilmiş mallara katılma rejimi esaslarına göre gerçekleştirilmektedir¹. Buna karşın evliliğin hem boşanma hem de ölümle sona ermesi halinde mal rejimi tasfiyesi bakımından aynı sonuçları doğurması, aile hukuku ve miras hukuku kurallarının âdeta iç içe geçmesine neden olmaktadır². Özellikle saklı paylı mirasçı eşin, katılma alacağının terekeden

¹ **SARI, Suat**, Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İstanbul 2007, s. 82 vd.; **ERTAŞ, Şeref**, “Edinilmiş Mal Rejimini Tasfiyesi, Mirasın Paylaşılması, Tenkis Hakkı”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 1365; **AKÇAAL, Mehmet**, “Sağ Kalan Eşin Katılma Alacağı ve Bunun Mirasın Tasfiyesine Etkisi”, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2020, s. 233.

² Nitekim **Ertas** bu durumu: “...Miras hukuku kuralları ile Aile hukuku kurallarının bir biriyle karşılaşması sonucu karşımıza bir hukuki çorba...” olarak nitelendirmektedir. Bkz. **ERTAŞ**, s. 1365.

ödenmesine dair tutarsız yargı uygulaması, sorunu âdeta içinden çıkılmaz kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı söz konusu karışıklığa dikkat çekmek ve özellikle saklı paylı mirasçı eşin, katılma alacağının terekeden ödenmesi konusunu yargı uygulamasını da gözeterek değerlendirmektir. Bu bağlamda, evliliğin ölümle sona ermesi halinde saklı paylı mirasçı olan eşin aynı zamanda mal rejimi tasfiyesi sonrası alacaklı yahut borçlu çıkmasının hukukî sonuçlarına odaklanılacaktır.

I.KATILMA ALACAĞININ TEREKEDEKİ DURUMU

Türk Medeni Kanunu'na hâkim ilkeler çerçevesinde mirasbırakanın, ölüm anında sahibi bulunduğu malvarlığı (terekesi), kural olarak onun mirasçılara geçer (TMK m. 599). Türk hukukunda bir hak sahibinin ölümle ortadan kalkması yüzünden ortaya çıkabilecek soru ve sorunlara dair öngörülen sistem, iki temel ilke üzerine inşa edilmiştir. Buna göre ölüm, ölen kişinin mirasının geçiş sebebidir. Ölen kişinin (mirasbırakanın) sahibi bulunduğu haklar ve borçlar, kural olarak bir bütün olarak ve kanun gereği (*ipso iure*) yeni hak sahiplerine geçmek suretiyle mevcudiyetlerini devam ettirirler³.

Mirasbırakanın ölümüyle mirasçılara geçen özel hukuk ilişkilerinin tümü mirasbırakanın terekisini oluşturur⁴. Ölümle birlikte bu malvarlığı mirasçılara intikal edeceğinden; tereke kural olarak malvarlığı ile

³ KOCAYUSUFAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, İstanbul 1987, s. 42 vd.; AKKANAT, Halil, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul 2004, s. 2 vd. ("Ölümün Etkisi"); ANTALYA, O. Gökhan/Sağlam, İpek, Miras Hukuku C. III, Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul 2021, s. 91 vd.; DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut, Türk Özel Hukuku C. IV Miras Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2023, N. 46 vd.; KILIÇOĞLU, Ahmet, Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara 2023, s. 275 vd. ("Miras"); SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkay, Miras Hukuku, 9. Bası, İstanbul 2024, § 6, N. 2. Küllî halefiyet ilkesi Roma hukukuna dayanmakla birlikte kanun gereği kazanma ilkesi Cermen hukuku kaynaklıdır. İlkelerin içeriği ve birbiriyle ilişkileri yönünden ayrıca bkz. SCHUCAN, Max A., Die Erbschaftsklage des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Zürich 1943, s. 16 vd.; HELVACI, İlhan, Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi, İstanbul, 1. Basıdan Tıpkı 2. Bası, İstanbul 2014, s. 5; AKKANAT, Ölümün Etkisi, s. 2; AKBIYIK, Cem, Miras Sebebiyle İstihkak Davası, İstanbul 2003, s. 11 dn. 21.

⁴ KOCAYUSUFAŞAOĞLU, s. 132; DURAL/ÖZ, N. 55; SEROZAN/ENGİN, § 1, 143.

eşdeğer bir kavramdır⁵. Bu nedenle Türk Medeni Kanunu'nda bazı durumlarda tereke yerine malvarlığı terimine yer verilmiştir⁶. Bununla birlikte birtakım özel hukuk ilişkilerinin mirasçılara intikali, nitelikleri gereği mümkün olmadığından bu değerler, mirasbırakanın malvarlığında yer almalarına rağmen terekede yer almazlar. Bununla birlikte birtakım maddi değeri olan haklar ve borçlar ile bazı "kişivarlığı hakları"⁷ mirasbırakanın malvarlığında yer almamalarına karşın terekede bulunacaklardır. Konu itibarıyla bu hak ve borçlardan önem arz edeni ise yasal mal rejimi olan "edinilmiş mallara katılma" rejiminin ölümle sona ermesi halinde, sağ kalan eşe karşı TMK m. 236 uyarınca doğan artık değere katılma alacağıdır⁸.

Buna mukabil sağ kalan eşin mirasbırakana karşı sahip olduğu artık değere katılma alacağı, tereke borcu niteliğinde ölüm sonrası yine terekede yer alan ve fakat sağlığında ölenin malvarlığına dâhil olmayan bir değerdir⁹. Ayrıca sağ kalan eşin katılma alacağı, kural olarak mirasçılık sıfatından bağımsızdır. Zira öyle bazı haklar vardır ki bunlar, önce mirasbırakana ait olup sonra mirasçılara miras yoluyla geçmez; bilakis bu haklar mirasbırakanın ölümünün bir sonucu olarak doğrudan doğruya mirasçılık sıfatından bağımsız olarak yakınlarının malvarlığında doğar¹⁰.

⁵ DURAL/ÖZ, N. 56; ayrıca bkz. ESCHER, Arnold, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, III. Band, Das Erbrecht, Zweite Abteilung, Der Erbgang (Art. 537-640), Dritte Auflage, bearbeitet von Arnold Escher, Zürich 1960, Art. 538, N. 5.

⁶ Bkz. TMK m. 576.

⁷ Örneğin TMK m. 301/2 uyarınca: "babalık davası, babanın ölmüş olması halinde mirasçılarına karşı açılabilir".

⁸ DURAL/ÖZ, N. 66.

⁹ SARI, s. 85; KARAMERCAN, Fatih, Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları, 6. Baskı, Ankara 2020, s. 471; AKÇAAL, s. 235. "...Sağ eşin, mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak hakkı terekeye ait borç olup..." [Y. 8. HD, 10.07.2012, E. 2012/5463, K. 2012/6949; aynı yönde bkz. Y. 8. HD, 11.03.2013, E. 2012/7283, K. 2013/3188; Y. 8. HD, 18.04.2013, E. 2013/1927, K. 2013/5882; Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919; Y. 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/27588, K. 2016/5782, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025); Y. 8. HD, 11.03.2011, E. 2011/1293, K. 2011/1521; Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289; Y. 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/27588, K. 2016/5782; Y. 8. HD, 31.05.2016, E. 2016/8527, K. 2016/9582; Y. 8. HD, 05.12.2016, E. 2015/7964, K. 2016/16467; Y. 2. HD, 19.09.2024, E. 2023/5069, K. 2024/6100, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

¹⁰ DURAL/ÖZ, N. 70. Bu kapsamda TBK m. 53'teki destekten yoksun kalma tazminatı, TBK m. 56 uyarınca öngörülmüş ölüm sebebiyle yakınların manevi tazminat talebi örnek kabilinden sayılabilecektir. Ayrıca bkz. ŞENER, Esat: Miras Hak ve Payları (Feraiz ve İntikal Hükümleri Dahil), Ankara 1996, s. 202; İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, Şeref/ALBAŞ, Hakan, Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2019,

Örneğin mirası reddetmiş olsalar dahi mirasbırakan ile yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin geçim giderleri, bir tereke borcu olarak bu kişilere ödenir¹¹. Konu itibarıyla yargı kararlarında da vurgulandığı üzere katılma alacağı, terekenin borcu olmasının yanında öncelikle ve peşin olarak ödenmesi gereken borçlar arasındadır¹².

Sağ kalan eşin katılma alacağı da onun mirasçılık sıfatından bağımsız olarak eş vasfı dolayısıyla sahip olduğu bir değerdir¹³. İlgili değer bir

s. 510; **SEROZAN/ENGİN**, § 3, N. 20. Ayrıca bkz. Y. 8. HD, 26.09.2014, E. 2013/17364, K. 2014/17274; Y. 14. HD, 24.03.2016, E. 2015/12232, K. 2016/3640; Y. HGK, 11.04.2018, E. 2017/3-438, K. 2018/770, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Bu ödeme onların mirasçılık sıfatlarına bağlı olmadığı gibi mirasçı olmaları halinde miras paylarından mahsup edilmez. Bkz. Y. 2. HD, 10.04.2006, E. 2005/20077, K. 2006/5071; Y. 1. HD, 29.03.2012, E. 2012/701, K. 2012/3648, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

¹¹ **SEROZAN/ENGİN**, § 3, N. 20. Bu ödeme onların mirasçılık sıfatlarına bağlı olmadığı gibi mirasçı olmaları halinde miras paylarından mahsup edilmez. Bkz. Y. 2. HD, 10.04.2006, E. 2005/20077, K. 2006/5071; Y. 1. HD, 29.03.2012, E. 2012/701, K. 2012/3648, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Mirasçıların mirası reddeden sağ kalan eşe karşı müteselsil sorumlu olduğu yönünde bkz. Yarg. 8. HD, 10.07.2012, E. 2012/ 5463, K. 2012/6949 (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi 23.04.2025); ayrıca bkz. **ŞİPKA, Şükran/ÖZDOĞAN, Ayça**, Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları, İstanbul 2017, s. 484 vd.

¹² “...Katılma alacağı terekenin öncelikle ve peşin ödenmesi gereken borçları arasında yer almaktadır.” Bkz. Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233; ayrıca bkz. Y. 8. HD, 18.04.2013, E. 2013/1927, K. 2013/5882; Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919; Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Mal rejimi tasfiyesinden doğan alacak bakımından TBK m. 146 (BK m. 125) gereği 10 yıllık zamanaşımı süresi uygulanacağı yönünde bkz. Y. 8. HD, 11.04.2011, E. 2010/4114, K. 2011/2038; Y. HGK, 12.06.2013, E. 2013/8-1013, K. 2013/816, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Bu çalışmanın konu bakımından kapsamını aşmakla birlikte katılma alacağı'nın tâbi olduğu zamanaşımı süresinin yargı uygulaması ve öğretilde tartışmalı olduğuna temas edilmelidir. Ayrıca bkz. **SARI**, s. 85; **GÜMÜŞ, Mustafa Alper**, Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, İstanbul 2008, s. 393; **KILIÇOĞLU, Ahmet M.** Katkı-Katılma Alacağı, Ankara 2011, s. 136 vd. (“Katılma Alacağı”); **AKINCI, Şahin**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri”, Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFAD, Özel Sayı, 22(3), 2016, s. 186 vd.

¹³ **AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ, Derya**, Medeni Hukuk, 28. Bası, İstanbul 2024, s. 173; **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 2. Bası, İstanbul 2002, s. 69 (“Mal Rejimi”); **AKÇAAL**, s. 236.

tereke borcu olduğundan sağ kalan eşe terekeden ödenir¹⁴. Bir diğer ifadeyle net terekenin (paylaşmaya esas tereke) hesap edilebilmesi için öncelikle katılma alacağının ödenmesi gerekir¹⁵. Diğer taraftan edinilmiş mallara katılma rejiminin ölümle sona ermesi ihtimali için sağ kalan eşe tanınan hakların gereği gibi kullanım imkânı da yine miras paylaşımından önce mal rejiminin tasfiye edilmesini zorunlu kılmaktadır¹⁶.

Katılma alacaklısı ve mirasçı sağ kalan eşin, katılma alacağının nasıl ödeneceği ve mirasçılık sıfatının özellikle yoksunluk veya mirastan cezaî çıkarma dolayısıyla sona ermiş olmasının katılma alacağına etkisi sorusu aşağıda ayrıntısıyla değerlendirilecektir. Bunun öncesindeyse öğretilde iki statü “karışıklığı”¹⁷ olarak nitelendirilen yasal mal rejiminin ölümle sona ermesi esaslarına kısaca temas edilecektir

¹⁴ SARI, s. 85. Katılma alacağı, mirasbırakanın borçları kapsamında değerlendirilmekte ve serbest tasarruf oranına esas alınacak farazi terekenin belirlenmesinde “çıkarılacak değerler” grubuna dâhil edilmektedir. Bkz. ACAR, Faruk, Aile Hukukumuzda Aile Konutu-Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı, 6. Bası, İstanbul 2021, s. 376. Mirasbırakanın farazi terekesinin hesabı için ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 376.

¹⁵ SARI, s. 85; ACAR, s. 377.

¹⁶ SARI, s. 85. Bu haklar için ayrıca bkz. TMK m. 225, 240.

¹⁷ ERTAŞ, s. 1365.

II. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN ÖLÜMLE SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

A. Katılma Alacağının Hesaplanması

01.01.2002 itibarıyla yasal mal rejimi olarak kabul edilmiş edinilmiş mallara katılma rejimi¹⁸ uyarınca edinilmiş mal, “karşılığı verilerek elde edilen” malvarlığı değerlerini ifade eder¹⁹. Aksi ispat edilene kadar eşlerin tüm malları edinilmiş maldır (TMK m. 222/3)²⁰.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde aynı paylaşım ilkesi benimsenmemiş; mal rejiminin tasfiyesinin sonunda eşlere “katılma alacağı” adı verilen bir alacak hakkı tanımıştır²¹. Katılma alacağı, mal rejiminin sona ermesiyle ortaya çıkan artık değerın yarısı üzerinde eşlerin sahip olduğu alacak hakkıdır²². Katılma alacağının hesaplanmasında temel kavram ise

¹⁸ 4721 sayılı Kanun ile önceki Kanun’dan farklı olarak mal ayrılığı rejimi değil de edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi kabul edilmesinin gerekçesi mal ayrılığı rejiminin meydana getirdiği adaletsizliklerle açıklanmaktadır. Buna göre TMK m. 202’nin madde gerekçesine bakıldığında; önceki düzenlemede yasal mal rejimi olarak mal ayrılığı benimsendiği ancak bu sistemin evlilik birliği sona erdiğinde eşler arasında adaletsiz sonuçlar doğurduğu ifade edilmiştir. Mal ayrılığı rejiminin ekonomik açıdan daha güçlü olan eş (çoğu zaman erkek) lehine işlediği ve diğer eşin emeğini dikkate almadığı yönünde eleştirilere cevaben edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca bkz. 4721 sayılı Kanun Madde Gerekçeleri, TMK m. 202, Lexpera-Mevzuat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Bununla birlikte eşler farklı ekonomik, sosyal yahut ailevi ihtiyaçları dolayısıyla kendilerine uygun olduğunu düşündükleri, “mal ortaklığı, paylaşımlı mal ortaklığı yahut mal ayrılığı” rejimlerinden birini de mal rejimi sözleşmesi yapmak suretiyle tercih etmekte özgürdür. Ayrıca bkz. ZEYTİN, Zafer, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, 2. Bası, Ankara 2008, s. 35; KILIÇOĞLU, Mal Rejimi, s. 15 vd.

¹⁹ ÖZER DENİZ, Miray, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi, İstanbul 2016, s. 116; Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Bununla birlikte edinilmiş malın “emek karşılığı edinilen mallarda hak sahipliği ilkesi” uyarınca eşlerin emek gerektiren kazanımlarını kapsadığı ifade edilmektedir. Bkz. KILIÇOĞLU, Mal Rejimi, s. 22. Ayrıca bkz. Y. 8. HD, 18.04.2013, E. 2013/1927, K. 2013/5882, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

²⁰ Ülkemizde ne evlilik öncesi ne de evlilik süresince eşlerin bir mal rejimi sözleşmesi yapma alışkanlığından söz edilemeyeceğinden yasal mal rejiminin neredeyse bütün evliliklerin tâbi olacağı rejim olduğu yönünde bkz. MOROĞLU, Nazan, Medeni Kanun’da Mal Rejimleri, 14 Soru-14 Cevap, İstanbul 2002, s. 14. Türk aile hukuku uygulamasının bu yönü gözetildiğinde yasal mal rejiminin öneminin daha da arttığı yönünde bkz. ZEYTİN, s. 35.

²¹ KILIÇOĞLU, Mal Rejimi, s. 23; AKÇAAL, s. 233.

²² KILIÇOĞLU, Mal Rejimi, s. 23-24.

“artık değer”dir (TMK m. 231/1)²³. Artık değer, her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar düşüldükten sonra kalan miktarı ifade etmektedir²⁴. Ayrıca edinilmiş malların toplam değerinin belirlenmesinde eklemeye ve denkleştirme yoluyla elde edilen tutarlar da dikkate alınmaktadır²⁵.

Katılma alacağı, mal rejiminin tasfiyesi sonucunda belirlenir ve eşlerin birbirlerinden olan alacak ve borçları takas edilir²⁶. Katılma alacaklısı tarafın belirlenmesine yönelik olan tasfiye süreciyse; öncelikle edinilmiş malların belirlenmesi, varsa eklenecek değerlerin ve denkleştirmenin yapılması, borçların düşülmesi ve artık değerın hesaplanması aşamalarını içermektedir²⁷.

Tasfiye sürecinin başlayacağı bir diğer ifadeyle sona ereceği hallerse TMK m. 225’te düzenlenmiştir. Buna göre: “eşler farklı bir mal rejimi kabul ettiğinde, mahkeme evliliğin iptaline, boşanmaya veya mal ayrılığına geçilmesine karar verdiğinde ya da eşlerden biri öldüğünde” mal rejimi sona erecektir. Şu hâlde eşlerden birinin ölümüyle de mal rejimi sona ermekte ve akabinde mal rejiminin tasfiyesi sürecine geçilmektedir.

Ölüm sebebiyle mal rejimi tasfiyesinin başlayacağı ihtimaldeyse terekenin tasfiyesinin bir parçası da öncelikle mal rejiminin tasfiyesidir. Niteliği gereği terekenin tasfiyesinin gerçekleştirilebilmesiye öncelikle mal rejimi tasfiyesinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. Bir diğer ifadeyle (talep halinde) öncelikle mal rejimi tasfiye edilmek durumundadır²⁸. Zira sağ kalan eş mirasbırakandan alacaklı ise bu tereke borcu olarak değerlendirilecek ve mirasın paylaşımında bir borç kalemi olarak dikkate alınacaktır. Ters ihtimalde ise sağ kalan eşe karşı mirasbırakan eşin sahip olduğu

²³ Öğretide artık değer, edinilmiş mallara katılma rejimi bakımından “omurga kavramı” olarak nitelendirilmektedir. Bkz. **DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/GÜMÜŞ, Mustafa Alper**, Türk Özel Hukuku C. III-Aile Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2025, N. 1222; **BAYGIN, Cem/NAR, Ahmet**, Medeni Hukuk Dersleri-II Aile Hukuku, Ankara 2025, s. 253 vd.

²⁴ TMK m. 231; Ayrıca bkz. **ZEYTİN**, s. 198 vd.; **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, N. 1222 vd.

²⁵ **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, N. 1221 vd.

²⁶ **ZEYTİN**, s. 219 vd.; **DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ**, N. 1227.

²⁷ **SARI**, s. 229 vd.; **ŞEKER, Muzaffer**, “Eşin Ölümü Halinde Malların Miras ve Yasal Mal Rejimi Kapsamında Birbirinden Bağımsız Olarak Tasfiye Edilmesi ve Özellikle Sağ Kalan Eşin Aile Konutu ve Ev Eşyası Üzerinde Miras ve Yasal Mal Rejiminden Kaynaklanan Hakları (MK m. 240, 652)”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2007, s. 435; **ÇAKIR, Aytuğ Ceyhan**, Sağ Kalan Eşin Mirasçılığı, İstanbul 2018, s. 137 vd.

²⁸ **ÇAKIR**, s. 138; **ACAR**, s. 207.

katılma alacağı terekenin kapsamının belirlenmesinde bir alacak kalemi olarak hesaplamaya dâhil edilecektir²⁹. Bu itibarla yargı kararlarında “mal rejiminin tasfiyesinin”, terekenin paylaşımının bir ön koşulu olduğu dahi ifade edilmektedir³⁰. Bu tasfiye sürecinin gerçekleştirilmesinde eşin aynı zamanda saklı paylı mirasçı olması, miras ve aile hukuku kurallarının iç içe geçmesine sebep olmaktadır. Bu sorun aşağıda farklı ülkelerde her iki tasfiye sürecinin gerçekleştirilmesine dair esaslara da temas edilerek değerlendirilecektir.

B. Katılma Alacağı'nın “Miras Hakkı” Karşısındaki Durumu

Bu değerlendirmeye geçilmeden önce “miras hakkı” ile eşin katılma alacağı arasındaki karşılaştırmada ezbere zikredilen iki noktaya temas edilmelidir. Bunlardan ilki katılma alacağı ile mirasçılık sıfatı dolayısıyla sahip olunan hakkın niteliklerine yönelik karşılaştırmadır. İkinci mesele ise mirasçılık sıfatının katılma alacağını talep etme imkânına etkisine dairdir. Her bir sorun aşağıda ayrı başlıklar altında değerlendirilecektir.

²⁹ Bu ihtimalde hükmün amacına aykırı olarak meydana getirebileceği “eşitsizliklere” örnekler için ayrıca bkz. **ERTAŞ**, s. 1366 vd.

³⁰ “...Katılma alacağı ve terekeden kaynaklanan haklar arasındaki farklılıklar kabaca şöyle sıralanabilir; katılma alacağı bakımından; 1-Katılma alacağı şahsi hak niteliğinde bir nisbi alacak hakkıdır. 2-Katılma alacağı kanundan kaynaklanmaktadır. 3-Ölümle sona eren edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi ölen eşin terekesinin paylaşılmasının bir ön koşulu olarak ortaya çıkmaktadır.” Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233, (Lexpera-İçtihat); ayrıca bkz. Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025); Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Ayrıca bkz. Bkz. **ÇAKIR**, s. 138; **ACAR**, s. 207. İsviçre hukuku bakımından da öncelikle mal rejiminin tasfiye edilmesi gerektiği yönünde bkz. **Jungo-CHK**, ZGB Art. 204, N. 5.

1. Katılma alacağının şahsi niteliği karşısında “miras hakkının aynî niteliği”

Öğretide yargı kararlarının da etkisiyle katılma alacağı şahsi³¹ bir hak iken (alacak hakkı) “miras hakkı” aynî bir hak olarak nitelendirilmektedir³². Bu gerekçeyle söz konusu “miras hakkının” herkese karşı ileri sürülmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir³³. Bu kapsamda sağ kalan eşin, yasal mirasçı sıfatıyla tereke üzerinde aynî hak iddiasında bulunabileceği ve bu hakkın aynî nitelikte olması sebebiyle kendiliğinden mirasçıya (eşe) intikal edeceği belirtilmiştir³⁴.

Öncelikle bu bağlamda ilgili görüş kapsamında miras hakkı kavramının tereke üzerinde mirasçıların sahip olduğu hakkı ifade ettiği düşünülmektedir. Ancak mirasçılık, ölümün bir hukukî sonucu olarak ortaya çıkan yeni hak sahipliği statüsünü ifade eder³⁵. Bu statünün terekede yer alan malvarlığı değerlerinin niteliğiyle bir ilgisi yoktur. Mirasbırakanın malvarlığında yer alan değerler kural olarak niteliklerini ve tabi oldukları

³¹ “...Katılma alacağı, TMK’nun 202 ve devamı maddeleri gereğince kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejiminden kaynaklanan ve kanundan doğan şahsi nitelikte bir alacak hakkıdır. Gerek katılma alacağı ve gerekse katkı payı alacağı için aynı hakkın (mülkiyetin) istenemeyeceği konusunda bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. (Y. İBBGK, 07.10.1953, E. 1953/8, K. 1953/7)” [Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233; aynı yönde ayrıca bkz. Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025); Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025)].

³² KILIÇOĞLU, s. 81-82; ÖZER DENİZ, s. 117; AKÇAAL, s. 238-239. Çakır miras hakkının sağ kalan eşe “aynî bir talep yetkisi tanıdığını” ifade etmiştir. Bkz. ÇAKIR, s. 151.

³³ KILIÇOĞLU, s. 82; ÇAKIR, s. 151; AKÇAAL, s. 239.

³⁴ AKÇAAL, s. 239. Yargıtay tarafından da bu nitelendirmenin “aynî paylaşım” kavramıyla birlikte kullanıldığı görülmektedir [örnek olarak bkz. Y. 8. HD, 18.04.2013, E. 2013/1927, K. 2013/5882; Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233; Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919, (Lexpera-İçtihat); Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Burada mal rejimi tasfiyesine konu değer üzerinde bir aynî hak sahibi olunmadığının ifade edilmek istendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bkz. Y. İBBGK, 07.10.1953, E. 1953/8, K. 1953/7, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025)].

³⁵ OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, İstanbul 1995, s. 314; SARI FİDAN, Özlem, Miras Ortaklığı, Ankara 2016, s. 6; ÇABRİ, Sezer, Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 640-682) C. III, 2. Bası, İstanbul 2023, N. 3; DURAL/ÖZ, N. 1864; WOLF-BK-ZGB, Vorbemerkungen zu Art. 602–619 ZGB, N. 6; LÖHNIG-Staudinger, Vorbemerkung zu §§ 2032-2057a, N. 1; GERGEN-MüKo, BGB § 2032, N. 1; Bayer-Erman BGB, BGB § 2032, N. 1.

koşulları muhafaza ederek yeni hak sahibi/sahipleri olan mirasçıya/mirasçılara intikal edecektir³⁶. İlgili görüş kapsamında mirasçının terekeden payını talep etmesiyle kastedilenin ise mirasın paylaşılmasının talep edilmesi olduğu düşünülmektedir³⁷. Zira birden fazla mirasçının bulunduğu durumlarla sınırlı olmak üzere terekedeki değerler üzerinde elbirliğiyle hak sahipliği esaslarına tabi yeni bir hak özneliği söz konusu olacaktır (miras ortaklığı)³⁸. Bu durumda meydana gelen miras ortaklığının bir üyesi olacak olan sağ kalan eşin “miras payı” da ancak kısmen yahut tamamen ortaklığın tasfiye edilmesi (mirasın paylaşılması) söz konusu olduğunda bir anlam ifade edecektir.

Terekede yer alan değer, hakkın ileri sürülebileceği çevre bakımından nasıl sınıflandırılacaksa miras yoluyla intikal ettiğinde de bu niteliğini muhafaza edecektir³⁹. Örneğin terekede yer alan bir alacak hakkı, mirasın bir parçası olması dolayısıyla herkese karşı ileri sürülebilir bir hak olarak nitelendirilemez. Bu yönüyle esasında herkese karşı ileri sürülebilir nitelikte olan “miras hakkının” kendisi değil; mirasçılık sıfatı dolayısıyla terekede yer alan mutlak hak konusu değer yahut değerler üzerindeki elbirliğiyle hak sahipliğidir. Bu itibarla terekede yer alan değer bir alacak hakkıysa bu hakkın, miras yoluyla intikali halinde herkese karşı

³⁶ Ayrıca bkz. **AKKANAT**, Ölümün Etkisi, s. 53 vd. Hakların ileri sürülebileceği çevre bakımından sınıflandırılması hakkında bkz. **DURAL, Mustafa/SARI, Suat**, Türk Özel Hukuku C. I-Temel Kavramlar ve Medeni Kanun’un Başlangıç Hükümleri, 19. Bası, İstanbul 2024, N. 937 vd.; **NOMER, Halûk Nami/AKBULUT, Pakize Ezgi**, Medeni Hukuka Giriş, 11. Bası, İstanbul 2024, N. 217 vd.

³⁷ Zira bir tasfiye ortaklığı olarak kabul edilen miras ortaklığı, mirasın paylaşımının yanında elbirliği mülkiyetin paylı mülkiyete çevrilmesi, tereke borçlarının ödenmesinden sonra terekenin aktifinde bir değer kalmaması yahut mirasın açılmasından sonra mirasçılığın tek mirasçıda toplanması hallerinde de sona erer. Ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 69; **OĞUZMAN**, s. 314; **SARI FİDAN**, s. 109 vd.; **GERGEN-MüKo**, BGB § 2032, N. 5 vd.

³⁸ **SARI FİDAN**, s. 1 vd.; **KARLI, İbrahim**, "Paylaşmaya Kadar Miras Ortaklığının Hukuki Durumu", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2016, s. 1 vd.; **YAZICI, Ayşe Nur Merve**, Miras Ortaklığının Paylaşmadan Önceki Durumu, Ankara 2018, s. 1 vd.; **OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe**, Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş 22. Bası, İstanbul 2020, N. 1369; **KORKMAZ, Abdullah Furkan**, Elbirliği Mülkiyetinde Eşyanın Kullanılması ve Korunması, İstanbul 2021, s. 42; **İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan**, Miras Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2022, s. 429.

³⁹ Ayrıca bkz. **AKKANAT**, Ölümün Etkisi, s. 53 vd.

ileri sürülebilmesi mümkün olmayacak; ilgili alacağın yeni alacaklısı kural olarak mirasçılar olacaktır. Alacak hakkıysa nisbi niteliğini muhafaza edecektir⁴⁰.

Bu itibarla mirasçılık sıfatının kazanılmasıyla kazanılan hakkın niteliği arasında bir sebep sonuç ilişkisi bulunmamaktadır. Bir diğer ifadeyle aynî hakların kazanılmasının bir şartı yahut sonucu kendiliğinden iktisap olmadığı gibi bilakis kendiliğinden (kanun gereği) intikal Türk kanun koyucusunun miras hukuku sistemi bakımından benimsediği istisnai bir haldir⁴¹. Sonuç olarak katılma alacağı ve mirasçılık statüsü bu yönüyle birbirleriyle kıyaslanabilir nitelikte talepler değildir.

2. Sağ kalan eşin mirastan çıkarılmasının yahut yoksunluğunun katılma alacağı talebine etkisi

Sağ kalan eş, mirastan çıkarma ve yoksunluk dolayısıyla mirasçılık sıfatını kaybetmiş olabilir. Buna rağmen öğretide sağ kalan eşin katılma alacağını mirasçılardan talep edebileceği ifade edilmektedir⁴².

TMK m. 578’de düzenlenmiş olan mirastan yoksunluk, “kimse kendi kusurundan yararlanamaz (*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*)” ilkesinin bir görünümüdür. Nitekim TMK m. 578’in madde gerekçesinde yer aldığı üzere: “...mirasbırakana ya da onun ölüme bağlı tasarruflarına yönelik ağır davranışlarda bulunanlar, **mirasçı olmak ya da ölüme bağlı herhangi bir hak**” edinmek bakımından ehil kabul edilmemiştir⁴³. TMK m. 578 ile de bu nitelikte davranışların bir hukukî sonucu olarak bu kişilerin mirastan ve ölüme bağlı diğer haklardan yoksun kalınması temin edilmektedir⁴⁴.

Saklı paylı mirasçılarının dahi mirastan uzaklaştırılmasına imkân tanıyan mirasçılıktan çıkarma ise cezaî çıkarma nev’iyle birtakım yasal mi-

⁴⁰ Şüphesiz mirasçılar, mirasbırakanın miras yoluyla intikali mümkün hak ve borçlarının “sahibi” olacaklardır. Ayrıca bkz. **MAROTZKE-Staudinger**, BGB § 1967 N. 8; **AKKANAT**, Ölümün Etkisi, s. 53 vd.

⁴¹ Küllî intikalin anlamı için bkz. **MAROTZKE-Staudinger**, BGB § 1922 N. 41.

⁴² **AKÇAAL**, s. 239. Öğretide *Acar* ise yoksunluk ve cezaî çıkarma söz konusu olduğunda ancak boşanma davası açıldığı durumlarda katılma alacağının TMK m. 236/2 uyarınca hâkim tarafından kaldırılabilceği görüşündedir. Bkz. **ACAR**, s. 399 vd. özl. 401.

⁴³ TMK m. 578 Madde Gerekçesi (Lexpera-Mevzuat, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

⁴⁴ TMK m. 578/b. 4’te yer alan “öldürmeye teşebbüs” ile TMK m. 236/2’de yer alan “hayata kast” ifadelerinin eş anlamlı değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. **ACAR**, s. 400.

rasçılar arasındaki yakın ve kopmaz kabul edilen aile bağlarının korunmaya layık olmadığı durumlarda mirasbırakanın iradesine üstünlük tanınmasını temin etmek için öngörülmüştür⁴⁵.

Mirasbırakanla arasındaki ilişkinin zedelenmesine kendi kusurlu hareketleriyle sebep olan sağ kalan eşin mirastan çıkarılmış ve hatta mirastan yoksun olmasına rağmen katılma alacağını talep edebileceğinin ileri sürülmesiyle gerek TMK m. 510 gerekse TMK m. 578'in amacına aykırıdır. Nitekim TMK m. 236/2'de: "*Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar*" verebileceği düzenlenmiştir⁴⁶. Bu durumun bir sonucu olarak yoksunluk ve çıkarma sebeplerinin içeriği, somut olayın şartları ve özellikle TMK m. 578'in gerekçesinde yoksunluğun "*ölüme bağlı herhangi bir hak edinmeye ehil*" olmamak olarak tanımlandığı dikkate alındığında işin niteliğine de uygun olarak katılma alacağına yönelik talebe hâkimin TMK m. 236/2'yi dayanak göstererek müdahale etmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir⁴⁷. Netice itibarıyla sağ kalan eşin mirastan yoksunluğu yahut cezaî çıkarılması söz konusu olduğunda katılma alacağına yönelik talepler de bu durum gözetilerek değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır⁴⁸.

⁴⁵ DURAL/ÖZ, N. 918.

⁴⁶ İsviçre Medeni Kanunu'nda yer almayan bu hüküm, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Medeni Kanunu tasarısında da bulunmamaktadır. Ayrıca bkz. **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**, "Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik", Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan II. Cilt, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 1731 vd. İlgili hüküm Adalet Komisyonu tarafından eklenmiştir. Hüküm eleştirisi için ayrıca bkz. **ŞİPKA, Şükran**, Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar 2. Bası, İstanbul 2011, s. 271 vd.; **ÜNAL, Akın**, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, 2019, s. 131 vd.; **ERSÖZ, Oğuz**, Türk Hukukunda Zina Sebebiyle Boşanma, İstanbul 2022, s. 198 vd.

⁴⁷ Nitekim *Acar* da TMK m. 510 ve 236/2 arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. *Acar* TMK m. 236/2'de yer alan zina ve hayata kast fiillerinin aynı zamanda TMK m. 510 uyarınca öngörülmüş aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlali ve ağır suç kapsamında değerlendirilebileceği görüşündedir. Bkz. **ACAR**, s. 399. Bununla birlikte *Acar* bir çıkarma tasarrufunun var olduğu ihtimalde mal rejiminin ölümle sona ermişse; katılma alacağı'nın bu çıkarma iradesine rağmen talep edilebileceği kanaatindedir. Bkz. **ACAR**, s. 400.

⁴⁸ Bu noktada yoksunluğun sebebi şayet TMK m. 538/b. 4 uyarınca: "*Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuken aykırı olarak ortadan kaldırmak veya bozmak*" ise bu yoksunluk sebebinin özellikle mirasbırakan öldükten ve mal rejimi sona erdikten sonra gerçekleşmiş olması eşin

Bu noktada esasında mal rejiminin ölümle de sona ermesi durumunda eşin her durumda katılma alacaklısı olabileceği yönündeki hükmün, amacı karşısında geniş lafzının esasında bir örtülü boşluk teşkil ettiği ifade edilebilecek durumdadır. Zira eşin ölüm halinde dahi katılma alacaklısı olarak kabul edilmesindeki amaç, eşler arasındaki evlilik bağına kanun koyucunun attığı önem olarak ifade edilebilecektir. Buna karşın en hafif haliyle ailevi yükümlülüklerinin ihlali sonucu mirastan kanun hükmü yahut mirasbırakanın iradesiyle uzaklaştırılmış eşin, katılma alacaklısı olarak kabul edilmesi, rejimin varlık amacıyla çelişecektir. Şu hâlde hükmün amacının tespiti, uygulama alanının belirlenmesi bakımından da önem arz etmedir.

Nitekim bir hükmün amacıyla bağdaşmayan sonuçların varlığı hükmün örtülü boşluk içerdiği anlamına gelmekte ve bu durumda hükmün amacı karşısında geniş kalan lafzının amacına göre sınırlandırılması gerekmektedir (teleolojik redüksiyon)⁴⁹. Bir hükmün lafzı itibarıyla somut olaya uygun olması, somut olaya uygulanmasının AY m. 10 eşitliğe aykırılık teşkil etmeyeceği anlamına gelmez⁵⁰. Bu sebeple hâkimin bir eşitlik düşüncesi olarak tanımlanan ve hukukun amacı (idesi) olduğuna işaret edilen adaletin somut olayda yerini bulması için hükme istisna getirmesi bir zorunluluktur⁵¹.

Sonuç olarak her ne kadar TMK m. 225/1 uyarınca mal rejiminin ölümle de sona ermesi ihtimali düzenlenmiş ve tasfiye suretiyle sağ kalan eşin de ölüm halinde katılma alacaklısı olmasına imkân tanınmışsa da hükmün amacı karşısında bu geniş lafzı, örtülü boşluk içermektedir. Bu durumda söz konusu örtülü boşluğun hükmün amacı gözetilerek amacına uygun şekilde sınırlandırılması icap eder. Böylece somut olayın özellikleri gözetilerek sağ kalan eşin mirastan çıkarılmış yahut yoksun ise katılma alacaklısı olarak nitelendirilmesinin önüne geçilebilecektir. Nitekim öğretide TMK m. 225 için değilse de TMK m. 236/2'nin amacı gözetilerek

katılma alacağı talebinin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmalıysa da bu ihtimalde talebin tümüyle reddedilmesinin ölçülü bir çözüm olmayacağı da ifade edilebilecektir.

⁴⁹ NÖMER/AKBULUT, N. 167 vd.; AKKANAT, Halil, Medeni Hukukun Uygulanmasında Yöntem, İstanbul 2024, N. 378 ("Yöntem").

⁵⁰ Eşit olmayanları aynı hükme tâbi tutmanın Anayasa'ya aykırı olacağı yönünde ayrıca bkz. AKKANAT, Yöntem, N. 380.

⁵¹ Ayrıca bkz. İŞİKTAÇ, Yasemin, Hukuk Başlangıcı, 5. Bası, İstanbul 2021, s. 1, 4 vd.

uygulama alanının belirlenmesi gerektiği ve hükmün esasında açık ve gerçek bir boşluk örneği olduğu ifade edilmektedir⁵².

Bir hükmün TMK m. 1 gereği amacına göre uygulanması gerekliliği açıksa da kanaatimizce TMK m. 236/2 açık boşluk içeren bir düzenleme değildir. Zira öğretice gerçek boşluğun varlığına işaret edilen hal olan kasten öldürmede uygulanan hüküm öncelikle TMK m. 236/2 değil TMK m. 225'tir. Bu itibarla somut olaya uygulanacak bir hüküm bulunmasına rağmen, hükmün uygulanması varlık amacıyla çelişir sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak TMK m. 236/2'nin amacı karşısındaki dar lafzı da yine bir düzenleme eksikliğine değil; örtülü boşluğun varlığına işaret etmektedir⁵³. Bir diğer ifadeyle herhangi bir kanunda (yahut hukukî düzenlemede) yer alan hükmün sınırlandırılmamış yahut gerekli istisnaların öngörülmemiş olması örtülü boşluk olarak nitelendirilmektedir⁵⁴. Kaldı ki hayata kast olgusu, öldürme neticesinin gerçekleşmiş olması ihtimalinde de mevcut olacağı için esasında hükmün doğrudan uygulanmasıyla da aynı sonuç elde edilmiş olacaktır⁵⁵. Bu itibarla gerçek bir boşluğun varlığından bahsedilmesi kanaatimizce isabetli değildir. Şüphesiz TMK m. 236'nın sağ kalan eşin mirasçılık statüsündeki aksaklıklar gözetilerek tekrar kaleme alınması, olması gereken hukuk bakımından kanaatimizce de dikkate değer bir öneri niteliğindedir⁵⁶.

⁵² **AYDIN, Gülşah Sinem**, "Türk Medeni Kanunu'nun 236. Maddesinin İkinci Fıkrasının Eşlerden Birinin Diğerini Kastan Öldürmesi Halinde Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 165-166, 2018, s. 13 vd. *Aydın*, TMK m. 236/2'nin açık boşluk içerdiği ve bu itibarla eşin diğer eş tarafından kasten öldürülmesi durumunda da uygulanması gerektiği kanaatindedir. Bkz. **AYDIN**, s. 24 vd. Bu ihtimalde (sağ kalan eşin diğerini öldürmesi halinde) bir kanun boşluğu olduğu yönünde ayrıca bkz. **ŞİPKA/ÖZDOĞAN**, s. 485, dn. 274.

⁵³ Ayrıca bkz. **NOMER/AKBULUT**, N. 167 vd.; **AKKANAT**, Yöntem, s. 182-183.

⁵⁴ **NOMER/AKBULUT**, N. 167 vd.; **AKKANAT**, Yöntem, s. 182-183.

⁵⁵ Bir diğer ifadeyle hayata kast, kasten öldürme halinde suçun bir unsuru olarak hali hazırda gerçekleşmiş olacaktır. Ayrıca bkz. **ACAR**, s. 400.

⁵⁶ Ayrıca bkz. **AYDIN**, s. 35 vd.

C. Eşin Saklı Paylı Mirasçı Olmasının Tasfiye Süreçlerine Etkisi

Ölüm, dâhil olunan hukukî ilişkilerin⁵⁷, ölüm anındaki durumuyla kesilmesinin sebebidir (TMK m. 28). Miras hukuku kuralları da söz konusu hukukî ilişkilerin tasfiyesi esaslarının tümünü ifade eder. Türk (ve İsviçre)⁵⁸ hukukunda kabul edilen mirasın intikaline dair esaslar uyarınca da eş yasal ve saklı paylı mirasçıdır. Ancak mirasçılar aynı zamanda tereke borçlarından müteselsilen de sorumludur⁵⁹. Şu hâlde sağ kalan eş hem katılma alacaklısı hem de yasal (saklı paylı) mirasçı sıfatıyla bu tasfiye sürecinde âdeta çifte statüdedir. Bu durum alelade müteselsil sorumluluk esaslarından ayrıran bir sorumluluk yapısıyla karşı karşıya olunması anlamına gelmektedir⁶⁰.

Bu ikiliğin meydana getirebileceği sorunlar gözetilerek Alman hukukunda “kazanç ortaklığı⁶¹” mal rejiminin ölümle sona ermesi ihtimalinde tasfiyenin miras hukuku kuralları uyarınca gerçekleştirilmesi öngörülmüştür⁶². Aynı doğrultuda Avusturya hukukunda da örneğin kazanç paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde, sağ kalan eşin sadece yasal mirasçı olarak kabul edilmesi söz konusudur⁶³. İsviçre ve Türk hukukunda ise mal

⁵⁷ Öğretide *Akkanat* tarafından da işaret edildiği üzere ölüm, bir hak süjesinin sona ermesi anlamına gelmektedir. Bu durum, kişinin özel hukuk ve kamu hukuku alanındaki hak, borç ve hukuki statülerinin artık ona ait olamamasına neden olur. Ayrıca bkz. **AKKANAT**, Ölümün Etkisi, s. 1.

⁵⁸ Bkz. ZGB 204; İsviçre hukukunda katılma alacağı ile mirasçılıktan ileri gelen hak sahipliğinin ayrı değerlendirileceği yönünde ayrıca bkz. **Jungo-CHK**, ZGB Art. 204, N. 5.

⁵⁹ Mirasçı olan sağ kalan eş de tereke borçlarından müteselsilen sorumludur. Bkz. **ACAR**, s. 377.

⁶⁰ Alacaklılık ve borçluluk durumları eş zamanlı gerçekleştiğinden, bu yapının teselsülün doğmasına olanak tanımadığı yönünde ayrıca bkz. **ACAR**, s. 377.

⁶¹ Öğretide *Kılıçoğlu* “*Zugewinnngemeinschaft*” kavramını kazanç ortaklığı olarak çevirmişse de kanaatimizce bu kavramın edinim ve hatta edinilmiş mal ortaklığı şeklinde çevrilmesi mümkündür. Ayrıca bkz. **KILIÇOĞLU**, Mal Rejimi, s. 2 vd.

⁶² Buna göre kazanç/edinilmiş mal ortaklığı rejimi eşlerden birinin ölümüyle sona erdiğinde, sağ kalan eşin yasal miras payı, mal rejiminin tasfiye edilmesi yerine, dörtte bir oranda artırılacaktır. Bununla birlikte eşin mirası reddi halinde mal rejimi tasfiyesi uyarınca alacaklı çıkarsa sahip olduğu bu alacak kendisine ödenecektir. Bkz. BGB § 1371. Ayrıca bkz. **GERNHUBER, Joachim/COESTER-WALTJEN, Dagmar**, Familienrecht, 7. Auflage, München 2020, § 31, N. 26; **Koch-MüKo**, BGB § 1371, N. 35-36.

⁶³ ABGB § 757 vd. Sağ kalan eş ABGB § 757/2 uyarınca, diğer mirasçılardan herhangi birinin talebi üzerine, mirasbırakanın ölümünden sonra evlilik sözleşmeleri (ölüm halinde mal ortaklığı - *Gütergemeinschaft auf den Todesfall*) veya bir miras sözleşmesi

rejiminin ölümle sona ermesine özellikli bir hukukî sonuç bağlanmamıştır. Bununla birlikte Türk yargısında aynı zamanda mirasçı olan eşin katılma alacağının hesaplanmasına yönelik iki farklı çözümün benimsendiği görülmektedir. Aşağıda bu çözümler ayrı ayrı değerlendirmeye tâbi tutulacaktır.

D. Yargıtay'ın Soruna Yaklaşımı

1. Kararların Tasnifi: İki Farklı Çözüm

Yargı kararları incelendiğinde sağ kalan eşin bu çifte statüsüne dair sorunun birbiriyle uyumsuz şekilde çözüme kavuşturulduğu ifade edilebilecek durumdadır. Bununla birlikte bu farklı uygulamaların çıkış noktası ortaktır. Buna göre sağ kalan eş, hem katılma alacağı nedeniyle tereke alacaklısı, hem de mirasçı sıfatıyla tereke borçlusu olduğundan miras payı oranında alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleştiği kabul edilmektedir⁶⁴. Bu doğrultuda eşin mirasçılık sıfatının (mirastaki payının) katılma alacağının hesaplanmasına etki edeceği kabul edilmektedir. Nitekim öğretide de eşin miras payı oranında katılma alacağının borçlusu olduğunun gözetilmesi ve bu paya karşılık gelen kısmı talep edememesi gerektiğine işaret edilmektedir⁶⁵.

Yargıtay kararlarında katılma alacağı ve miras payı arasındaki ilişkinin belirlenmesindeki fark ise miras payının katılma alacağına etkisinin hangi tasfiye sürecinde dikkate alınması gerektiği noktasındadır. Bir diğer ifadeyle soru hem aile hem de miras hukuku esaslarına göre ayrı yürütülmesi gerekli tasfiye süreçlerinin ortak özneleri bakımından nasıl gerçekleştirileceğidir. Yargıtay kararlarındaki öğretide de yukarıda işaret

kapsamında mirasbırakanın malvarlığından aldığı payı, yasal miras payının hesabında dikkate alınmak zorundadır (§ 2: “Sağ kalan eşin miras payı hesaplanırken, evlilik sözleşmesi (Ehepakt) veya miras sözleşmesi (Erbvertrag) yoluyla mirasbırakanın malvarlığından elde ettiği her şey (eşin miras payının hesaplanmasına) dahil edilmelidir”). Bu düzenlemenin, mirasbırakan tarafından öngörülmemiş çifte mali güvenceyi önlemek amacıyla getirildiği ifade edilmektedir. Bkz. **APATHY-Kurzkomentar**, ABGB § 757, N. 4.

⁶⁴ Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233; Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025); Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289; Y. 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/27588, K. 2016/5782; Y. 8. HD, 05.12.2016, E. 2015/7964, K. 2016/16467, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

⁶⁵ **ACABEY, Beşir M.**, Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, Ankara 2020, s. 143; **AKÇAAL**, s. 237; **ACAR**, s. 377-378. *Acar*, bu görüşü öğretinin hâkim görüşü olarak nitelendirmektedir. Bkz. **ACAR**, s. 318, dn. 1173.

edildiği üzere kabul görmüş ilk çözüm, sağ kalan eşin katılma alacağının miras payı oranında indirimine gidilmesidir. Buna göre:

“... Ancak, davacı sağ kalan eş olduğundan sağ eşin mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak hakkı, terekeye ait borç olup, davacının 1/4 oranında miras payı bulunmaktadır. Bu durumda, davalı, belirlenen katılma alacağının tamamından sorumlu tutulamaz. ...katılma alacağına karar verilirken, sağ kalan eş davacının 1/4 oranında mirasçı olduğu dikkate alınarak terekeden davacıya düşen pay mahsup edilmeli ve bu şekilde elde edilecek miktara katılma alacağı olarak karar verilmesi gerekir”⁶⁶.

Şu hâlde Yargıtay’ın ilk çözümü; sağ kalan eşin katılma alacağı aynı zamanda bir tereke borcu da olduğundan bu alacaktan eşin miras payı mahsup edilerek sağ kalan eşe ödenecek bedelin belirlenmesidir. Bu borcun ödenmesi bakımından mirasçılar arasında bir teselsül ilişkinin bulunup bulunmadığı ise (öğretide) tartışmalıdır⁶⁷.

Yargıtay kararlarındaki ikinci çözümü ise ilk çözüme dair eleştirilerle temellendirilmiştir. Buna göre ilk çözüm esas alındığında esasında

⁶⁶ Y. 8. HD, E. 2013/1927, K. 2013/5882, T. 18.04.2013 (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025); aynı yönde bkz. “...Evlilik ve mal rejimi ölüm sebebiyle sona ermiştir. Katkı payı borcu ölen eşin terekesinin borcudur. Davacı da davalılarla birlikte ölen eşin 1/2 payı oranında yasal mirasçısı olarak tereke borcundan yasal miras payı oranında sorumludur. Bir başka anlatımla hesaplanan katkı payı alacağının 1/2 oranındaki bölümü için davacı aynı zamanda borçludur. Davacıda bir bölüm alacak için alacaklı ve borçlu sıfatı birleşmiştir. Terekenin aktifinin alacak taleplerine konu edilen malvarlığı unsurlarından oluştuğu, pasifinin ise sadece davaya konu katkı payı alacağı olduğu ve terekenin başka borcu iddia ve ispat edilmediğine göre tereke borcundan davacının yasal miras payına isabet eden bölümün düşümü suretiyle alacağa hükmedilmesi gerekirken katkı payı alacağının tamamına hükmedilmesi doğru değildir” [Y. 8. HD, 31.05.2016, E. 2016/8527, K. 2016/9582. Aynı yönde bkz. Y. 8. HD, 14.10.2015, [Y. 8. HD, 31.05.2016, E. 2016/8527, K. 2016/9582. Aynı yönde bkz. Y. 8. HD, 14.10.2015, E. 2015/16951, K. 2015/18335; (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 20.04.2025)]; ayrıca bkz. Y. 8. HD, 11.03.2011, E. 2011/1293, K. 2011/1521; Y. 8. HD, 29.09.2015, E. 2015/6737, K. 2015/16974; Y. 8. HD, 30.03.2016, E. 2014/27588, K. 2016/5782; Y. 8. HD, 05.12.2016, E. 2015/7964, K. 2016/16467; Y. 8. HD, 21.05.2019, E. 2018/14507, K. 2019/5344, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Bu çözümün/görüşün güncel içtihat olduğu yönünde bkz. ŞİPKA/ÖZDOĞAN, s. 489 vd.; ÜNAL, s. 130.

⁶⁷ Tereke borcunun alacaklısının aynı zamanda mirasçı olduğu hallerde bu borçtan sorumluluk için müteselsil sorumluluğun öngörüldüğü TMK m. 641’in uygulanmayaacağı yönünde bkz. İMRE/ERMAN, s. 435; DURAL/ÖZ, N. 1897 vd.; aksi yönde ESCHER, Art. 603, N. 1a. Katılma alacağı yönünde bu görüşte ACAR, s. 377; aksi yönde AKÇAAL, s. 236 vd.

hem miras hem de aile hukuku kurallarına hâkim ilkelere aykırıdır⁶⁸. Bu sebeple Yargıtay, katılma alacaklısı sağ kalan eşin katılma alacağının ödenmesinden aynı zamanda miras payı oranında sorumlu olduğu için sağ kalan eşin miras payından katılma alacağından, kendisine düşen borcun düşülmesi suretiyle mirasın paylaşılması gerektiği yönünde karar vermektedir. Buna göre:

“...Davacı sağ eş, hem katılma alacağı nedeniyle tereke alacaklısı ve hem de tereke borcundan dolayı mirasçı sıfatıyla tereke borçlusudur. Bu nedenle alacaklı ve borçlu sıfatı davacı sağ eşte birleşmiş durumdadır. ...Belirtildiği gibi açıklanan farklılıklar nedeniyle katılma rejiminin tasfiyesi ile terekenin tasfiyesi birlikte yapılamaz. Farklı tasfiye kurallarına bağlı bulunan her iki hakkın aynı anda ve birlikte tasfiyesi halinde ileride beklenmeyecek ve kestirilemeyecek sorunlarla veya sonuçlarla karşılaşılması mümkün olabilir. Bu konuda isteğin olup olmaması da sonuca etkili değildir. Katılma alacağının, terekenin borcu olduğu konusunda uyuşmazlık yoktur. Ancak bu alacak hakkı terekeden öncelikle ödenmesi gereken bir alacak hakkıdır. Davacı, terekeden alacaklı olduğu gibi, aynı zamanda az önce açıklanan TMK’nun 641. maddesi uyarınca da terekenin borçlusu durumdadır. Yani somut olayda, alacaklı ve borçlu sıfatı davacıda birleşmiş durumdadır. Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda, katılma alacağı ile terekenin birlikte tasfiyeye tâbi tutulmasının doğuracağı sakıncaların ve ortaya çıkabilecek çözümsüzlüklerin şimdiden kestirilmesi oldukça güçtür. Bu bakımdan istek olsun ya da olmasın sağ kalan davacı eşe ait miras payının katılma alacağından düşürülmesi; katılma alacağına hakim olan ilkeler ile miras hukukuna hakim olan ilkelere aykırı düşer. Şu halde öncelikle davacının katılma alacağının terekenin öncelikli borcu olarak terekeden ödenmesi, ondan sonra mirasçıların kalan net terekeyi aralarında miras payları oranında paylaşmaları gerekecektir. Davacının terekeye olan borcu ancak, terekenin tasfiyesi sırasında gözönünde bulundurulmalı ve terekeye olan borcu miras payından düşürüldükten sonra kalan miras payı varsa kendisine ödenmelidir”⁶⁹.

⁶⁸ Y. 8. HD, 17.12.2013, E. 2013/17871, K. 2013/19233, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

⁶⁹ Y. 8. HD, 10.06.2014, E. 2014/2640, K. 2014/11919, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Nitekim 8. HD, 18.04.2013, E. 2013/1927, K. 2013/5882, künye bilgili kararın karşı oyunda da şu ifadelerle yer verilerek aynı yönde görüş beyan edilmiştir: *“...Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda, katılma alacağı ile terekenin birlikte tasfiyeye tâbi tutulmasının doğuracağı sakıncaların ve ortaya çıkabilecek çözümsüzlüklerin şimdiden kestirilmesi oldukça güçtür. Bu bakımdan istek olsun ya da olmasın sağ kalan davacı eşe ait miras payının katılma alacağından düşürülmesi katılma alacağına hakim olan ilkeler*

2. Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi

Tereke borcu niteliğindeki katılma alacağı esasında terekenin net miktarının belirlenmesinde önem arz etmektedir⁷⁰. Zira mirasın paylaşılmasından önce bir “ön koşul” olarak sağ kalan eşin katılma alacağı terekeden çıkarılacak ve kalan miktar üzerinden miras paylaşımı gerçekleştirilecektir. Bunun bir sonucu olarak Yargıtay (ilk çözümünde), miras paylaşımına yönelik bir talep söz konusu olmamasına rağmen katılma alacağından miras payının re’sen düşürülebileceği kabul etmekte ve bu çözüm öğretide de benimsenmektedir.

Ancak bu pratik çözüm, Yargıtay tarafından da işaret edildiği üzere hem mal rejimi tasfiyesinin hem de miras hukukunun ilkelerine aykırı sonuçlar meydana getirebilecektir. Zira katılma alacağının talep edilmesine yönelik davanın miras ortaklığındaki paylaşım bakımından da sonuç doğurması uygun düşmez. Buna ek olarak mirasçılar TMK m. 641 uyarınca tereke borçlarından müteselsilen sorumlu olduklarından sağ kalan eş, esasında her bir mirasçıdan borcun ödenmesini talep edebilecekken miras paylaşımının ve dolayısıyla terekedeki hak sahipliklerinin bu davanın sonuçlarından etkilenecek olması durumunda davanın tüm mirasçılara karşı açılması gerekecektir. Nitekim Yargıtay da aşağıda yer verilen gerekçelerle katılma alacağının tüm mirasçılara karşı yönetilmesi gerekli bir talep olduğu yönünde karar vermiştir. Buna göre:

*“...davacı mirasçı sağ eşin mal rejiminin tasfiyesi sebebiyle talep ettiği ve terekeye ait borç sayılan alacak miktarından, davanın mirasçılar arasında görülmesi nedeniyle, davacı da **dahil bütün mirasçılar miras payları oranında sorumludurlar**. Buna göre, hüküm altına alınan tereke borcundan davacının da miras payı oranı gözönünde bulundurularak davalıların sorumlu olduğu mikta-*

ile miras hukukuna hakim olan ilkelere aykırı düştüğü kanısındayım. O halde, öncelikle davacının katılma alacağının terekenin öncelikli borcu olarak terekeden ödenmeli, ondan sonra mirasçılar kalan net terekeyi aralarında miras payları oranında paylaşmaları gerekecektir. Davacının terekeye olan borucu ancak terekenin tasfiyesi sırasında göz önünde bulundurulmalı ve terekeye olan borcu miras payından düşürüldükten sonra kalan miras payı varsa kendisine ödenmelidir.” (Karşı Oy, Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025). Aynı yönde ayrıca bkz. Y. 8. HD, 24.06.2014, E. 2014/5192, K. 2014/13289, (Lexpera-İçtihat, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

⁷⁰ Edinilmiş mallara katılma rejiminin ölümle sona ermesi halinde mal rejimi tasfiyesi gerçekleştirilip katılma alacaklısı eş belirlenmeden miras ortaklığının paylaşımına sona erdirilmesi, işin niteliği gereği mümkün değildir. Ayrıca bkz. SARI, s. 85; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N. 1244.

rın, talep miktarı da dikkate alınmak suretiyle hüküm fıkrasında açıkça gösterilmesi gerekirken, terekeye ait borcun tamamının davalı mirasçılardan tahsiline karar verilmesi doğru olmamıştır”⁷¹.

Şayet alacaklının (sağ kalan eş) aynı zamanda terekedeki hak sahipliği dolayısıyla borçlu olduğu gerekçesiyle TMK m. 641 uyarınca müteselsil sorumluluk esaslarının uygulanmayacağına benimsenmesi de sorunu çözmemektedir⁷². Zira mirasçılardan müteselsil sorumluluğunun kabul edilmemesinin hemen akabinde borcun ödenmesinin mirasın paylaşılması aşamasına bırakılması söz konusu olacaktır⁷³. Bir diğer ifadeyle tereke alacaklısı olan mirasçının alacağı, miras paylaşımı esnasında dikkate alınarak miras payı belirlenecektir. Bu durum mirasın paylaşılmasına yönelik olmayan ve bu konuda görevli olmayan bir mahkeme nezdinde mirasın kısmen paylaşılması sonucu doğuran bir karar verilmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir kararın verilmesiye usul hukuku kuralları gözetilmediğinde mümkün olmamak gerekir⁷⁴.

Netice itibarıyla yargı kararında da görüleceği böyle bir yaklaşım esasında; mirasçılardan ortaklık üyesi olmaları dolayısıyla paylaşım esaslarıyla (iç ilişki), tereke borçlarından sorumluluk esaslarının (dış ilişki) birbiriyle iç içe geçmesine sebep olmaktadır⁷⁵. Bu durum âdeti mal rejiminin tasfiyesiyle miras paylaşımının birlikte yapılması hukukî sonucunu doğurmaktadır. Böyle bir davanın aynı mahkeme nezdinde görülmesiye işaret edildiği üzere yürürlükteki usul hukuku kuralları itibarıyla da mümkün değildir⁷⁶.

⁷¹ Y. 8. HD, 05.12.2016, E. 2015/7964, K. 2016/16467, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025).

⁷² Aksi yönde bkz. **ACAR**, s. 378-379.

⁷³ **DURAL/ÖZ**, N. 1897.

⁷⁴ Kaldı ki müteselsil sorumluluğun mevcut olmadığına kabul edildiği ve fakat bu durumun mirasın paylaşımı aşamasında dikkate alınmayacağı ve doğrudan katılma alacağının belirlenmesi sürecinde bu durumun gözetileceğinin savunulmasının akabinde bu borç için hangi sorumluluk esasının geçerli olduğu belirtilmemektedir. Bkz. **ACAR**, s. 378. Bunun aksine tereke borçları açısından “elbirliği halinde sorumluluk” esasının benimsenmesi ihtimalindeyse bu sonuca varılmasının mümkün olmayacağı tespit edilmektedir. Bkz. **ACAR**, s. 379. Bu durumda esasında paylaşımında dikkate alınmayacağı ifade edilen katılma alacağından sorumluluk bakımından müteselsil sorumluluk da dışlanınca elbirliği esası dışında başka bir seçeneğin kalmadığına da dikkat çekilmelidir.

⁷⁵ Ayrıca bkz. **AKÇAAL**, s. 236 vd.

⁷⁶ Nitekim mal rejimi tasfiyesi Aile Mahkemelerinin görev alanına giren bir uyuşmazlık iken miras paylaşımı Sulh Hukuk Mahkemeleri nezdinde gerçekleştirilecektir. Bkz.

Yargıtay tarafından benimsenen ikinci çözüm kanaatimizce mevcut hukuk düzeniyle uyum itibarıyla daha isabetlidir. Bir diğer ifadeyle katılma alacağının sağ kalan eş tarafından tahsil edilmesinin akabinde (ve bu ilişki neticelendirildikten sonra), mirasçılık sıfatı dolayısıyla yasal miras payının hesabında bu ödemenin dikkate alınması uygun düşecektir⁷⁷. Böylece kanaatimizce mal rejimi tasfiyesi ile miras paylaşımı ayrı ayrı gerçekleştirilmiş olacak ve ortaya çıkabilecek “karmaşa” önlenebilecektir. Buna ek olarak esasında bu çözüm, mal rejimi tasfiyesinin bir ön koşul olarak gerçekleştirilmesi şartının da yerine getirilmesini temin etmektedir. Zira gerek yargı uygulaması gerekse öğretide isabetle işaret edildiği üzere mal rejimi tasfiyesi gerçekleştirilmeksizin miras paylaşımına geçilmesi mümkün olmayacaktır. Öncelikle mal rejimi tasfiye edilerek sağ kalan eşin katılma alacaklısı yahut borçlusu (ve dolayısıyla terekenin borcunun yahut alacağının kapsamı) belirlenmek durumundadır⁷⁸. Nitekim katılma alacağının ödenmesine yönelik öğretinin yaklaşımı da Yargıtay’ın öncelikle sağ kalan eşe katılma alacağının ödenmesi gerektiği yönündeki kararlarıyla da uyumludur⁷⁹.

4787 Sayılı Kanun (Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun) m. 4/1., HMK m. 4. Nitekim öğretide Ünal tarafından da tasfiye rejimlerinin birbirine karışmasının hem maddi hukuk hem de usul hukuku yönünden tutarsız sonuçlara sebep olduğu işaret edilmiştir. Bkz. ÜNAL, s. 129-130. İki davanın birbiriyle ilişkisi hakkında ayrıca bkz. ŞIPKA/ÖZDOĞAN, s. 492 vd.

⁷⁷ Bu noktada esasında edinilmiş mallara katılma rejiminin değiştirilmeksizin evliliğin sürdürülmesine denkleştirme kuralları uyarınca bir hukukî sonuç bağlanması da düşünülebilecektir. Nitekim böyle bir yaklaşım esasında Apathy tarafından da ifade edildiği üzere mirasbırakan tarafından öngörülmemiş çifte mali güvencenin önlenmesi itibarıyla (APATHY-Kurzkomentar, ABGB § 757, N. 4) dikkate alınabilecek niteliktedir. Bu kapsamda TMK m. 669/1 uyarınca mal rejimi tasfiyesi sonucu elde edilen katılma alacağının denkleştirmeye tâbi bir alacak olarak kabul edilip sadece sağ kalan eşin yasal miras payı oranında değil gerçekleştirilen ödemenin tamamının mirastan kendisine düşecek tasfiye bakiyesinin belirlenmesinde dikkate alınması da bir çözüm olabilecektir.

⁷⁸ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N. 1244.

⁷⁹ Nitekim Akçaal tarafından açıkça ifade edildiği üzere: “...Kendisine ifa talebi yöneltilen mirasçı, borcun yalnızca miras payı oranında kendisini bağladığını ileri sürememelidir. Ancak, payından fazla ödeme yapan mirasçı, yalnızca kendi payı oranında diğer mirasçılara rücu edebilmelidir (TBK m. 167/II)”. Bunun akabinde Akçaal, Yargıtay’ın mirasçılarının mecburi dava arkadaşı olarak değerlendirildiği kararı [Y. 8. HD, 24.12.2015, E. 2014/143124, K. 2015/23133, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 23.02.2025)] eleştirmekte ve mirasçılarının ihtiyari dava arkadaşı oldukları ifade etmektedir (AKÇAAL, s. 236). Ayrıca bkz. BERKİ, Şakir, Miras Hukuku, Ankara 1975, s. 110-111; ÖZER DENİZ, s. 117; DURAL/ÖZ, N. 1894.

Bununla birlikte işaret edildiği üzere esasında sorun, ölümle birlikte sağ kalan eş bakımından iki statünün ve iki farklı hukuk alanı kurallarının devreye girmesinin önüne geçil(e)memiş olmasıdır. Ölümün mal rejimi tasfiyesine etkisine dair hukukî düzenleme eksikliklerine, Yargıtay kararlarındaki çeşitliliğin eklenmesiyle de sorun daha karmaşık hale gelmiştir.

Eşlerin mal rejiminin tasfiyesi süreçleriyle elde edecekleri haklar ile miras hukuku uyarınca sahip olduğu hak ve kazanımlarının birbirinden ayrılması gerektiği açıktır. Bu noktada mal rejiminin ölümle sona ermesinin tek bir rejiminin olması arzu edilir⁸⁰. Sağ kalan eşin mirasçılık sıfatı, evlilik bağına kanun koyucunun verdiği önemden ileri gelmektedir. Eşler, hayat ortaklıklarının bir neticesi olarak diğer eşin malvarlığı üzerinde de her durumda (hangi zümreyle mirasçı olduğu fark etmeksizin) hak sahibi kılınmıştır. Eşin bu mirasçılık sıfatına ek ayrıca mal rejimi tasfiyesi talebinin de hukuken himaye görmesi eleştiriye açıktır. Bu durum esasında sistemin bütünüyle de uyumsuzluk arz etmektedir⁸¹.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında aşağıda yer verilmiş olan sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Edinilmiş mallara katılma rejiminin ölümle sona erdiği hallerde mal rejimi tasfiyesiyle miras hukuku esasları âdeta karşı karşıya gelmektedir. Özellikle saklı paylı mirasçı eşin katılma alacaklısı olduğu durumlarda bu alacağın terekeden ödenmesi birtakım hukukî sorunları beraberinde getirmektedir.
2. Yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve Yargıtay kararlarındaki farklı yaklaşımlar, katılma alacağının tereke borcu olarak değer-

⁸⁰ Nitekim öğretide de kanaatimizce de isabetli olarak kanun değişikliğiyle ölüm haline özgü tek bir tasfiye esasının benimsenmesi önerilmektedir. Bkz. ŞİPKA, s. 75; ULUÇ, Yusuf, Mal Rejimleri ve Tasfiyesi, Ankara 2014, s. 1584; ÜNAL, s. 130.

⁸¹ Türk hukukunda kanunî mirasçılık, kan bağı esasına dayanmaktadır. Bu esasa rağmen sağ kalan eş, evlilik bağı dolayısıyla kanunî mirasçısı olarak kabul edilmiştir. Bunun sebebi zikredildiği üzere kanun koyucunun evlilik birliğine verdiği önemdir. Bu itibarla ölüm halinde sağ kalan eşin evlilik gerekçesiyle kanunî mirasçılığına ek katılma alacaklısı kabul edilmesi, sistem bütünlüğü açısından da isabetli olmamıştır. Ayrıca bkz. AKKANAT, Halil, "Boşanma Hukuku'nda Ne Değişti?", Hukuki Perspektifler Dergisi (HPD) S. 1, 2004, s. 52 vd. Önerimiz sağ kalan eşe "mirasbırakan taraftan öngörülmemiş çifte mali güvence" tanınması sonucunu doğuran bu düzenlemenin değiştirilmesi ve dahi en azından tek bir tasfiye usulünün benimsendiği bir değişiklik yapılması yönündedir.

lendirilip değerlendirilmeyeceği ve miras payıyla nasıl ilişkilendirileceği konusunda uygulamada çelişkilere sebep olmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce ölüm sebebiyle mal rejimi tasfiyesi, miras hukuku esasları da gözetilerek (eşin saklı paylı mirasçı olması) açıkça düzenlenmelidir.

3. Zikredilen düzenleme(ler) için yol gösterici olması bakımından Alman ve Avusturya hukukunun mevcut durumu dikkate alınabilecek niteliktedir. Her iki hukuk düzeni de sağ kalan eşin haklarını koruma noktasında daha sistematik çözümler sunmaktadır. Türk hukukunda da benzer bir yaklaşım benimsenerek sağ kalan eşin hem katılma alacaklısı hem de saklı paylı yasal mirasçı olarak çifte statüsü sona erdirilmelidir.
4. Yasal mal rejiminin ölüme sona ermesi halinde sağ kalan eşin miras payının artırılması yahut miras hukuku kuralları uyarınca katılma alacağının da tasfiye edilmesi önerilmektedir.
5. Böylece aile ve miras hukuku kurallarının hukuk düzeni içerisinde bir çelişki meydana getirmeksizin bir bütün olarak uyum arz etmesi de temin edilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACABEY, Beşir M.:** Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, Ankara 2020.
- ACAR, Faruk:** Aile Hukukumuzda Aile Konutu-Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı, 6. Bası, İstanbul 2021.
- AKBIYIK, Cem:** Miras Sebebiyle İstihkak Davası, İstanbul, Der Yayınları, 2003.
- AKÇAAL, Mehmet:** "Sağ Kalan Eşin Katılma Alacağı ve Bunun Mirasın Tasfiyesine Etkisi", İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2020, s. 233-260.
- AKINCI, Şahin:** "Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri", Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFAD., Özel Sayı, 22(3), 2016, s. 165-190.
- AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ, Derya:** Medeni Hukuk, 28. Bası, İstanbul 2024.
- AKKANAT, Halil:** Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2004 ("Ölümün Etkisi").
- AKKANAT, Halil:** "Boşanma Hukuku'nda Ne Değişti?", Hukuki Perspektifler Dergisi (HPD) S. 1, 2004, s. 52-57.
- AKKANAT, Halil:** Medeni Hukukun Uygulanmasında Yöntem, İstanbul 2024 ("Yöntem").
- ANTALYA, O. Gökhan/SAĞLAM, İpek:** Miras Hukuku C. III, Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul 2021.
- AYDIN, Gülşah Sinem:** "Türk Medeni Kanunu'nun 236. Maddesinin İkinci Fıkrasının Eşlerden Birinin Diğerini Kasten Öldürmesi Hâlinde Uygulanıp Uygulanmayacağı Sorunu", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 165-166, 2018, s. 9-42.
- BAYGIN, Cem/NAR, Ahmet:** Medeni Hukuk Dersleri-II Aile Hukuku, Ankara 2025.
- BERKİ, Şakir:** Miras Hukuku, Ankara 1975.
- ÇABRİ, Sezer:** Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 640-682) C. III, 2. Bası, İstanbul 2023.
- ÇAKIR, Aytuğ Ceyhun:** Sağ Kalan Eşin Mirasçılığı, İstanbul 2018.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/GÜMÜŞ:** Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku C. III-Aile Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2025.

- DURAL, Mustafa/ÖZ, Turgut:** Türk Özel Hukuku C. IV Miras Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2023.
- DURAL, Mustafa/SARI, Suat:** Türk Özel Hukuku C. I-Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 19. Bası, İstanbul 2024.
- ERSÖZ, Oğuz:** Türk Hukukunda Zina Sebebiyle Boşanma, İstanbul 2022.
- ERTAŞ, Şeref:** “Edinilmiş Mal Rejimini Tasfiyesi, Mirasın Paylaşılması, Tenkis Hakkı”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 1365-1390.
- ESCHER, Arnold:** Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Zürich, III. Band, Das Erbrecht, Zweite Abteilung, Der Erbgang (Art. 537-640), Dritte Auflage, bearbeitet von Arnold Escher, 1960.
- GERNHUBER, Joachim/COESTER-WALTJEN:** Dagmar, Familienrecht, 7. Auflage, München 2020.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper:** Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, İstanbul 2008.
- HELVACI, İlhan:** Türk Medeni Kanununa Göre Mirasın Reddi, İstanbul, 1. Basıdan Tıpkı 2. Bası, 2014.
- IŞIKTAÇ, Yasemin:** Hukuk Başlangıcı, 5. Bası, İstanbul 2021.
- İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan:** Miras Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2022.
- İNAN, Ali Naim/ERTAŞ, Şeref/ALBAŞ, Hakan:** Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku, 10. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- KARAMERCAN, Fatih:** Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları, 6. Baskı, Ankara 2020.
- KARLI, İbrahim:** “Paylaşmaya Kadar Miras Ortaklığının Hukuki Durumu”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2016.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.:** Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 2. Bası, İstanbul 2002 (“Mal Rejimi”).
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.:** Katkı-Katılma Alacağı, Ankara 2011 (“Katılma Alacağı”).
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.:** “Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik”, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan II. Cilt, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 1716-1757.

KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara 2023 (“Miras”).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: Miras Hukuku, İstanbul 1987.

KORKMAZ, Abdullah Furkan: Elbirliği Mülkiyetinde Eşyanın Kullanılması ve Korunması, İstanbul 2021.

MOROĞLU, Nazan: Medeni Kanun’da Mal Rejimleri-14 Soru-14 Cevap, İstanbul 2002.

NOMER, Halûk Nami/AKBULUT, Pakize Ezgi: Medeni Hukuka Giriş, 11. Bası, İstanbul 2024.

OĞUZMAN, M. Kemal: Miras Hukuku, Gözden Geçirilmiş 6. Bası, İstanbul 1995.

OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş 22. Bası, İstanbul 2020.

ÖZER DENİZ, Miray: Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi, İstanbul 2016.

SARI FİDAN, Özlem: Miras Ortaklığı, Ankara 2016.

SARI, Suat: Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İstanbul 2007.

SCHUCAN, Max A.: Die Erbschaftsklage des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Zürich 1943.

SEROZAN, Rona/ENGİN, Baki İlkay: Miras Hukuku, 9. Bası, İstanbul 2024.

ŞEKER, Muzaffer: “Eşin Ölümü Halinde Malların Miras ve Yasal Mal Rejimi Kapsamında Birbirinden Bağımsız Olarak Tasfiye Edilmesi ve Özellikle Sağ Kalan Eşin Aile Konutu ve Ev Eşyası Üzerinde Miras ve Yasal Mal Rejiminden Kaynaklanan Hakları (MK m. 240, 652)”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2007, s. 435-450.

ŞENER, Esat: Miras Hak ve Payları (Feraiz ve İntikal Hükümleri Dahil), Ankara 1996.

ŞIPKA, Şükran: Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar 2. Bası, İstanbul 2011.

ŞIPKA, Şükran/ÖZDOĞAN, Ayça: Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları, İstanbul 2017.

ULUÇ, Yusuf: Mal Rejimleri ve Tasfiyesi, Ankara 2014.

- ÜNAL, Akın:** “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 1, 2019, s. 121-140.
- YAZAR SOYİSMİ-BK:** Berner Kommentar, Die Teilung der Erbschaft, Art. 602-619 ZGB Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Bern 2014 (Swisslex, Erişim Tarihi: 12.01.2025).
- YAZAR SOYİSMİ-CHK:** CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht-Personen- und Familienrecht Art. 1–456 ZGB-Partnerschaftsgesetz, 4. Auflage, Zürich 2023 (Swisslex, Erişim Tarihi: 28.02.2025).
- YAZAR SOYİSMİ-MüKo:** Münchener Kommentar, Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 9: Familienrecht I, §§ 1297-1588, Versorgungsausgleichsgesetz, Gewaltschutzgesetz, Lebenspartnerschaftsgesetz, München 2022.
- YAZAR SOYİSMİ-Staudinger:** J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB-Buch 5: Erbrecht: §§ 1967-2063 (Rechtsstellung des Erben), Berlin 2020.
- YAZICI, Ayşe Nur Merve:** Miras Ortaklığının Paylaşmadan Önceki Durumu, Ankara 2018.
- ZEYTİN, Zafer:** Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, 2. Bası, Ankara 2008.